

Лаврук Олександр Валерійович,

кандидат економічних наук, докторант кафедри публічного адміністрування, Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ, вул. Фрометівська, 2, (097) 615 67 42, arhangelprime@gmail.com.

ORCID: 0000-0002-7932-0036

ДЕРЖАВНА ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦТВА

Анотація: У статті розглядаються теоретико-методологічні засади формування державної інноваційної політики та управлінських механізмів її реалізації у тваринництві. Дослідження сформованих державних рішень, основних складових і цілей державної інноваційної політики та переліку заходів з її реалізації у тваринництві є актуальним питанням сьогодення. Виявлено, що успішне виконання цих завдань залежатиме від суттєвого внеску науки і техніки та виконання стратегічних і програмних завдань інтенсивного розвитку тваринництва. Доказана важливість посиленої участі держави у забезпеченні ефективної інноваційної діяльності у розвитку тваринництва. З використанням інституціонально-системного підходу розкривається сутність, зміст державної інноваційної політики в контексті парадигми стабільного інноваційного розвитку тваринництва. Визначено основні завдання, методи і пріоритетні напрями їх вирішення та інституціональні чинники, що впливають на формування державної інноваційної політики. Досліджено функції і принципи державної інноваційної політики і регулювання пріоритетних видів інноваційної діяльності у тваринництві. Обґрунтовано, що основний акцент державної інноваційної політики має бути спрямований на взаємодію і тісне партнерство держави, науки, освіти, бізнесових структур і тваринницьких підприємств з метою активізації і підвищення рівня інноваційної активності господарюючих суб'єктів, впровадження модернізованих машин і обладнання для тваринницьких ферм, сучасних технологій для виробництва нових видів конкурентоспроможної продукції. Запропоновано надавати необхідну державну фінансову підтримку інноваційної діяльності з метою збільшення обсягів конкурентоздатної тваринницької продукції та підвищення прибутковості тваринництва.

Ключові слова: державна інноваційна політика, тваринництво, нововведення, стимулювання, технології, інноваційна діяльність.

Lavruk Alexander Valerievich,

Ph.D., doctoral student of the Department of Public Administration, Interregional Academy of Personnel Management, Kiev, st. Frometovskaya, 2, (097) 615 67 42, arhangelprime@gmail.com.

ORCID: 0000-0002-7932-0036

STATE INNOVATION POLICY OF ANIMAL HUSBANDRY DEVELOPMENT

Abstract: The article deals with the theoretical and methodological basis for the formation of the state innovation policy and management mechanisms of its implementation in animal husbandry. The study of the existing state decisions, the main components and objectives of the state innovation policy and the list of measures for its implementation in animal husbandry is an urgent issue of our time. It is revealed that the successful implementation of these tasks will depend on the significant contribution of science and technology and the implementation of strategic and program tasks of intensive development of animal husbandry. The importance of feasible participation of the state in ensuring effective innovation in the development of animal husbandry is proved. The essence and content of the state innovation policy in the context of the paradigm of sustainable innovative development of animal husbandry are revealed using the institutional approach. The main tasks, methods and priority directions of their decision and the institutional factors influencing formation of the state innovation policy are defined. The functions and principles of the state innovation policy and regulation of priority types of innovative activity in animal husbandry are investigated. It is proved that the main focus of the state innovation policy should be directed to the interaction and close partnership of the state, science, education, business structures and livestock enterprises in order to activate and increase the level of innovation activity of economic entities, the introduction of modernized farm machinery and equipment and modern technologies for the production of new types of competitive products. It is proposed to provide the necessary state financial support for innovation in order to increase the volume of competitive livestock products and increase the profitability of animal husbandry.

Keywords: state innovation policy, animal husbandry, innovation, stimulation, technology, innovation.

Постановка проблеми. Підписання Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом та прагнення знаходитися у загальноєвропейському середовищі спонукає країну до готовності забезпечити здійснення інноваційних змін не тільки у сферах суспільного життя, але й модернізувати виробничі процеси в усіх галузях, що виробляють для населення необхідну для споживання продукцію, відповідно до європейських вимог, норм і стандартів. У контексті зазначеного розробка і впровадження інновацій є одним із дієвих механізмів позбутися кризових явищ у тваринництві та забезпечити йому не тільки підвищення ефективності використання виробничих ресурсів, праці, але й стабільний і прибутковий рівень розвитку.

Безсумнівно велику роль у цьому відношенні слід відвести дієвій інноваційній політиці держави, яка є ефективним інструментом для забезпечення подальшого відродження і розвитку тваринництва. А тому актуальним питанням натеper залишається комплексне дослідження основних складових і цілей державної інноваційної політики, складу сформованих державних рішень та переліку заходів з її реалізації у тваринництві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні аспекти державної інноваційної політики розглядали у своїх працях відомі науковці: Г.О. Андрощук, Г.В. Атаманчук, А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, О.І. Дацій, М.І. Крупка, М.Т. Пашута, В.П. Семиноженко, В.В. Тертичка, Л.І. Федулова і ін., а формування механізмів державного регулювання інвестицій-

но-інноваційного розвитку країни знайшли своє відображення у працях вчених: М.В. Гаман, А.О. Дегтяра, С.Є. Захарова, О.М. Іваницької, В. А. Ізюмської, Н.І. Луцької, Т.В. Майорова та багатьох інших

Однак, безліч питань наукової діяльності у інноваційній сфері потребує подальшого дослідження. На даний час, ураховуючи критичний стан розвитку тваринництва, дана проблема повинна розглядатися не тільки державою, але усіма владними структурами з метою розроблення концепції створення комплексної, довгострокової і прийнятної інноваційної політики держави, яка б забезпечила процес активізації розвитку високих технологій і стимулювання інноваційної діяльності в Україні.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні сутності, принципів і завдань формування державної інноваційної політики та визначенні напрямів її удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати дослідження показали, що державна інноваційна політика є важливою частиною державної політики, оскільки відображує окремі її пріоритетні положення, що визначаються органами державної влади і реалізуються спільними нормативно-правовими і економічними механізмами державної підтримки, а також складовим елементом соціально – економічної політики, яка сприяє розвитку і стимулюванню інноваційної діяльності. Варто зазначити, що державна інноваційна політика являє собою вплив держави на інноваційну діяльність (розвиток нових знань, ідей, модернізованих видів машин і устат-

кування) у тваринництві за допомогою різних важелів правового і економічного регулювання інноваційних процесів при виробництві тваринницької продукції.

Відповідно слід виокремити цілі державної інноваційної політики, які полягають у тому, щоб:

- забезпечити створення організаційних, економічних і правових умов для впровадження нововведень, здійснення інноваційної діяльності з метою раціонального використання виробничих ресурсів, підвищення рівня ефективності і конкурентоспроможності тваринницької продукції;

- ефективно розвивати і використовувати науково-технічний потенціал;

- розширити пошукові можливості науки і техніки та сприяти збільшенню їхнього внеску у здійснення структурних перетворень у тваринництві;

- забезпечити стабільність розвитку тваринництва.

Усе це спонукає до визначення **принципів** державної інноваційної політики якими є: процес формування і реалізації державної інноваційної політики повинен бути зрозумілим, відкритим і творчим; широке залучення до інноваційної діяльності науковців і практиків та використання їхніх науково-технічних розробок; стимулювання пріоритетних і фундаментальних наукових досліджень; сприяння організації проведення наукових досліджень та їхній захист в складних умовах конкуренції; підвищення престижності наукових досягнень вчених і практиків та пропаганда їхньої значимості для країни, її регіонів і тваринницьких підприємств.

Реалізація державної інноваційної політики дає можливість поширювати у галузі тваринництва набуті науково-технічні досягнення, запроваджувати пріоритетні науково-технічні програми і проекти загальнонаціонального значення. Ураховуючи висловлену у Законі України «Про інноваційну діяльність» основну мету державної інноваційної політики [1, ст. 3] слід зазначити, що стосовно галузі тваринництва вона передбачає створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання генетичного потенціалу тварин і птиці, забезпечення впровадження сучасних фермських машин і устаткування, безпечних енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва і реалізації нових видів конкурентоздатної тваринницької продукції.

Наразі, сформовані у цьому законі принципи державної інноваційної політики матимуть для тваринництва таке трактування:

- орієнтація на інноваційний шлях розвитку пріоритетних галузей, у яких проявляють зацікавленість державні органи;

- державна підтримка здійснення інноваційної діяльності;

- формування нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності суто для галузі тваринництва;

- створення умов для відновлення і розвитку високопродуктивного генетичного потенціалу та налагодження селекційно-плеємної роботи;

- ефективного використання досягнень науки і інноваційного потенціалу у науково-виробничій сфері;

- покращення фінансово-кредитного забезпечення інноваційної діяльності у розвитку тваринництва;

- ефективне використання ринкових механізмів з метою захисту тваринницької продукції на внутрішньому ринку та прискореного її просування на зовнішній ринок;

- сприяння розвитку інноваційної інфраструктури;

- підготовка кваліфікованих кадрів, які спроможні займатися інноваційною діяльністю.

Значення галузі тваринництва визначається не тільки високим рівнем (28%) у загальному виробництві валової продукції усіх категорій господарств та впливом на економіку сільського господарства України, але й забезпеченням важливими і високопоживними продуктами харчування населення країни (за 2000-2017рр. фонд споживання м'яса і м'ясопродуктів збільшився на 36,3%, яєць – на 42,4% при зменшенні молока і молочних продуктів – на 13,2%). На обсяги виробництва тваринницької продукції у першу впливає кількість поголів'я худоби, яка за цей період значно зменшилася, зокрема великої рогатої худоби на 62,5% (корів – на 59,3%), свиней – на 20,2%, овець і кіз – на 30,2% [2, с. 11; 3, с. 46, 135].

За умов вільної конкуренції держава практично не здійснює навіть поверхневого регулювання інноваційної діяльності, а тому більшість тваринницьких підприємств, не маючи фінансової підтримки (на впровадження нових технологій і техніко-технологічних розробок) з боку держави, господарюють нее-

фективно і у кінцевому підсумку перестають функціонувати.

Встановлено, що основними негативними факторами, що суттєво гальмують розвиток тваринництва України є:

- недосконалість розроблених заходів державної політики і прийнятих державних рішень щодо підтримки інноваційного розвитку тваринництва;

- обмеженість власних фінансових ресурсів для впровадження інноваційних технологій;

- недостатньо розвинута транспортно-логістична інфраструктура аграрного ринку, особливо ринку продукції тваринництва;

- відсутність сучасних мало затратних індустріальних технологій для виробництва і переробки тваринницької продукції;

- потреба модернізації виробничих потужностей тваринницьких підприємств з виробництва продукції тваринництва;

- недостатність сучасних спеціалізованих машин і обладнання для утримання і обслуговування тварин;

- проблематичність підготовки кваліфікованих кадрів по веденню селекційно-племінної роботи у тваринництві і впровадженню нововведень.

Важливість цих питань спонукає до необхідності формування глибоко продуманої державної інноваційної політики, яка була би безпосередньо спрямована на інтенсивний розвиток тваринництва. Насамперед необхідно забезпечити:

- проведення досліджень і формування положень державної інноваційної політики у розвитку галузі тваринництва;

- організацію публічного обговорення з виробничниками заходів державної інноваційної політики щодо впровадження нововведень у тваринництві;

- удосконалення діяльності органів державної влади у області модернізації та управління проектами інноваційного розвитку тваринництва;

- своєчасне відображення у державних реєстрах інноваційних послуг, що надаються галузі тваринництва.

Відповідно до політичної, соціальної і економічної ситуацій в країні формується структурне наповнення державної інноваційної політики, в основі якої вагоме місце займають законодавчі та правові акти, розпорядження і постанови, що визначають суб'єкти, об'єкти управління, їхні права, обов'язки і відповідальність за ведення та нормативно-правове регулювання інноваційної діяльності. Використання дієвих законів і нормативних актів забезпечує:

- зацікавленість держави, громадських організацій, тваринницьких підприємств і приватних осіб вкладати кошти у інноваційний процес із отриманих доходів від реалізації продуктів інноваційної діяльності на принципах їхнього пільгового оподаткування;

- можливість усіх названих учасників і партнерів інноваційного процесу своєчасно забезпечити реалізацію інноваційних ідей і розробок;

- отримання гарантованого і пільгового кредиту учасникам інноваційної діяльності;

- повноту захисту прав інтелектуальної власності наукових ко-

лективів, вчених і виробничників, що мають у своєму розпорядженні інноваційні ідеї і розробки;

- соціальний статус і страховий захист не тільки виконавців і учасників інноваційних процесів, але й тих інвесторів, які їх фінансують.

При розробці заходів у сфері інноваційної діяльності у тваринництві державні органи влади виконують такі функції: формування державної інноваційної політики; розробка нормативно-правових актів, положень, постанов, що захищають авторські права винахідників інноваційних розробок; стимулювання проведення інноваційних досліджень та страхування ризикових інноваційних проектів; ресурсне забезпечення пріоритетних наукових інноваційних досліджень; надання підтримки пріоритетним розробкам у сфері науки, техніки і технологій; підготовка кадрів для реалізації інноваційних розробок; регулювання здійснення інноваційних процесів.

Виникає потреба визначити найбільш важливі напрями державної аграрної політики у розвитку тваринництва, зокрема державна підтримка стабілізації поголів'я худоби і поліпшення якісних характеристик генетичного потенціалу, фінансове забезпечення інноваційних селекційно-плеєнних програм, здійснення ветеринарно-санітарного контролю, надання можливості створення спеціалізованих обслуговуючих кооперативів, особливо у молочному скотарстві, дотримання стандартів якості і безпечності продуктів тваринного походження.

Натепер серед науковців і практиків, працівників державної влади і сфери державного управління відсутня єдність у розумінні суті і спрямованості державної інноваційної політики, сформованих заходах, засобах і напрямках її практичної реалізації. А тому у своїх наукових працях дефініцію державної інноваційної політики (вважається самостійним об'єктом дослідження) науковці розглядають частково і поверхнево. Зазвичай державна інноваційна політика пов'язується з інноваційними процесами [4], з формуванням фінансових механізмів стимулювання інноваційного розвитку економіки [5,6], із забезпеченням її сталого інноваційного розвитку [7], з переорієнтацією системи державного регулювання на всебічне заохочення підприємництва, приватної ініціативи та господарське використання науково-технічного потенціалу [8], а також з інноваційним розвитком країни у перспективі [9].

Стверджується, що державна інноваційна політика в Україні являє собою сукупність правових, політичних, економічних, соціальних, інформаційних, освітніх, організаційних та інших заходів, здійснюваних органами державної влади і органами місцевого самоврядування для реалізації цілей і принципів в області інноваційного розвитку [10, с. 150] та сукупність цілей, завдань, пріоритетів інноваційної діяльності країни і механізмів їх реалізації [11].

На нашу думку, під державною інноваційною політикою слід розуміти комплекс державних заходів і принципів, які сприяють розробленню, стимулюванню, регулюван-

ню і контролю процесів інноваційної діяльності у науково-технічній і виробничих сферах галузі тваринництва. А тому за вимогами сьогодення державна політика розвитку країни, регіонів, тваринницьких підприємств повинна відображувати інноваційні процеси, що базуються на державних рішеннях стосовно широкого впровадження ринкових організаційних форм, економічних методів господарювання, індустриальних технологій, модернізованих машин і обладнання для тваринницьких ферм.

Отже, державна інноваційна політика повинна сприяти створенню державою сприятливих умов для здійснення інноваційної діяльності, впровадження високотехнологічних технологій з метою інтенсивного розвитку тваринництва. Окрім цього вона повинна передбачати формування тієї сукупності дій держави, яка забезпечить оптимальний її вплив (при поступовому зменшенні регуляторного навантаження) на виробниче середовище у тваринництві. Натомість спрощується процес реалізації пріоритетних інновацій за рахунок скорочення корумпованих процедур їхнього впровадження.

Ураховуючи те, що державна інноваційна політика має свої пріоритети у науці і техніці, де інноваційна діяльність знаходиться у тісному взаємозв'язку з інвестиційною, то вона повинна передбачати широке використання нових знань, ідей, інформаційних ресурсів, фінансово-кредитних засобів, які б забезпечували створення для інноваційних виробничих процесів сприятливі організаційно-економічні умови та інноваційний розви-

ток тваринництва. Відтак, успішне виконання такого роду завдань залежатиме від посилюючого внеску науки і техніки та виконання стратегічних і програмних завдань інтенсивного розвитку тваринництва.

У контексті зазначеного в основі державної політики повинно мати місце фінансове забезпечення інноваційного розвитку тваринництва за рахунок активізації діяльності спеціалізованих державних фінансових інститутів та банківських установ. Наразі держава повинна змінити своє ставлення до аграрної науки, сприяти цілеспрямованій і послідовній роботі навчальних і наукових закладів, забезпечити використання наукових інноваційних досягнень вітчизняних науковців.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, на даний момент часу державні органи влади мало надають допомоги виробникам продукції галузі тваринництва, яка є найбільш складною, але популярною порівняно з іншими сферами аграрної діяльності. Водночас для посилення можливостей аграрного експорту тваринницької продукції державі необхідно більше уваги надавати розвитку тваринництва на інноваційній основі. Варто зазначити, що інноваційний процес у тваринництві до цих пір знаходиться на низькому рівні, а тому потребує свого покращення за рахунок розробки державної інноваційної політики, основні складові параметри якої на законодавчому рівні могли би забезпечити активізацію сучасного інноваційно-технологічного розвитку галузі. Відтак, результативність інноваційного розвитку тваринництва повністю залежить від визначальної ролі

держави та процесу формування і реалізації (використовуються найбільш прийнятні методи і інструменти) її державної інноваційної політики.

Вважаємо, що надалі тваринницькі підприємства, без вагомої фінансової підтримки держави, не спроможні будуть на належному рівні здійснювати науково-технічну, технологічну і інноваційну діяльність. Потребує також удосконалення чинний законодавчий механізм регулювання інноваційної діяльності та встановлення тісних взаємовідносин між державними інституціями і інноваційно-активними суб'єктами господарювання з метою отримання ними соціально-економічного ефекту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про інноваційну діяльність. Закон України №5460-VI (5460-17) від 16.10.2012, ВВР, 2014, № 2-3, ст.3.
2. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України. Статистичний збірник. К.: Державна служба статистики України, 2018. 59с.
3. Сільське господарство України 2017: статистичний збірник. К.: Державна служба статистики України, 2018. 245 с.
4. Михайловська О.В. Вплив глобалізації інформаційного простору на розвиток міжнародних інноваційно-інвестиційних процесів. К.: Дакор, 2009. 424 с.
5. Крупка М.І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки. Фінанси України. 2001. № 11. С. 86-98.
6. Кузнецова А.Я. Фінансові механізми стимулювання інвестиційно-ін-

новаційної діяльності: монографія. Л.: Львів. банків ін-т НБУ, 2004. 279 с.

7. Апатова Н.В. Национальная экономика: стратегия инновационного устойчивого развития: монографія. Симферополь: ДИАЙПИ, 2012. 328 с.

8. Інноваційна політика держави [Електронний ресурс]. Основи економічної теорії: політекономічний аспект. Режим доступу : <http://libr.org.ua/book/99/2919.html>

9. Геєць В.М., Семиноженко В.П. Інноваційні перспективи України: монографія. Харків: Константа, 2006. 272 с.

10. Лисюк В. М., Скрипник М. Г. Інноваційна політика – основа модернізації економіки держави. Економіка: реалії часу. 2013. № 1 (6). С. 147-152. Режим доступу : <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n1.html>.

11. Бова Т. В. Пріоритети державної інноваційної політики на державному та регіональному рівнях [Електронний ресурс]. Режим доступу: lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/govermgmt/2010/147-135-20.pdf.

REFERENCES

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), The Law of Ukraine «On innovation activity», available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (Accessed 06 December 2018).

2. State Statistics Service of Ukraine (2018), «*Balansy ta spozhyvannia osnovnykh produktiv kharchuvannia naseleнням Ukrainy. Statystychnyi zbirnyk*» [Balances and consumption of basic food products by the population of Ukraine. Statistical compendium], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.

3. State Statistics Service of Ukraine (2018), «*Silke hospodarstvo Ukrainy 2017: statystychnyi zbirnyk*» [Agriculture of Ukraine 2017: statisti-

cal compendium], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.

4. Mikhailovskaya, O.V. (2009), *Vplyv hlobalizatsii informatsiinoho prostoru na rozvytok mizhnarodnykh innovatsiino-investytsiynykh protsesiv* [The impact of globalization of the information space on the development of international innovation and investment processes], Dakor, Kyiv, Ukraine.

5. Krupka, M.I. (2001), «Financial and credit mechanism innovation development of economy», *Finance of Ukraine*, vol. 11, pp. 86–98.

6. Kuznetsova, A.Ya. (2004), *Finansovi mekhanizmy stymulivannia investytsiino-innovatsiinoi diialnosti* [Financial mechanisms of stimulation of investment and innovation activity], The NBU, Lviv, Ukraine.

7. Apatova, N.V. (2012), *Natsyonalnaia ekonomyka: stratehiya ynnovatsyonnoho ustoiichyvooho rozvytyia* [National economy: strategy of innovative sustainable development], *DYAIPIY*, Simferopol, Ukraine.

8. Ukrainian electronic library (2012), «Innovation policy of the country. Fundamentals of economic theory: political economic aspect», available at: <http://libr.org.ua/book/99/2919.html> (Accessed 06 December 2018).

9. Geets, V.M. and Seminozhenko, V.P. (2006), *Innovatsiini perspektivy Ukrainy* [Innovative prospects of Ukraine], *Konstanta*, Kharkov, Ukraine.

10. Lysyuk, V.M., and Skrypnyk, M.G. (2013), «Innovation policy is the basis of modernization of the state economy. Economy: realities of the time», available at: <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n1.html> (Accessed 06 December 2018).

11. Bova, T.V. (2010), «Priorities of the state innovation policy at the state and regional levels», available at: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/govermgmt/2010/147-135-20.pdf> (Accessed 06 December 2018).